Zistaavaa

www.zistaavaa.ir

زیستگاه؛ نبض تپنده حیات

پرونده ویژه: از بحران کشف‌رود تا ردپای مسئولانه در طبیعت

ماهنامه
زیست آوا

صاحب امتیاز:
انجمن سفیران زیست بوم پارس

مدیر مسئول :
فاطمه باقری

سردبیر:
سید محمد هادی عرفانیان تهرانی

هیئت تحریریه :
پرستو براهوئی
تینا طباطبائی
ستایش حاجی نژاد
مینا معمورئی
سونیا کشوری
شهرزاد سلطان پور
ایمان شریعتی
دانیال بزرگمهر

طراح و گرافیست :
یاسی تهرانی

تلفن :
۰۹۱۲۸۶۸۵۷۴۵

وب سایت
www.zistaavaa.ir

زیست‌آوا؛ هم‌صدایِ سبزِ زمین

فهرست مطالب

۱ زیستگاه فراتر از یک سرپناه
۳ ایران سرزمین هزار چهره زیستی
۵ کشف رود زیستگاهی در تقلا برای بقا
۷ زیستگاه بیمار، انسان بیمار زنجیره ای گسست ناپذیر
۹ طبیعت گردی مسئولانه ، سفری برای طبیعت نه علیه آن
۱۱ سبک زندگی ما پیوندی پنهان با سرنوشت زیستگاه ها
۱۳ دفترچه کاشفان کوچک، من نگهبان طبیعتم
۱۵ چه کسانی باید از زیستگاه ها حفاظت کنند

طبیعت میراث مشترک ماست

سخن مدیرمسئول

فاطمه باقری

زاده شدن نخستین شماره ماهنامه «زیست‌آوا»، پاسخی است به یک نیاز عمیق و جمعی: نیاز به شنیدن و بازتاب دادن صدای سرزمینی که حیات و آرامش ما وام‌دار آن است. زیست‌آوا تنها یک مجله نیست، بستری است رسانه‌ای و پلی میان متخصصین، فعالان دغدغه‌مند و مردمی که به آینده پایدار این بوم‌زیست امید بسته‌اند.

ما باور داریم آگاهی، ریشه نجات است. اگر امروز از حفظ منابع طبیعی سخن می‌گوییم، از مسئولیتی اخلاقی نسبت به نسل‌های فردا حرف می‌زنیم. هدف ما در زیست‌آوا ترویج فرهنگ همزیستی آگاهانه با طبیعت و ایجاد بینشی عمل‌گرایانه در حفاظت از تنوع زیستی ایران است. این مسیر تازه آغاز شده است و با همراهی قلم‌ها و قدم های سبز شما، صدایی ماندگار برای پاسداری از این کهن‌بوم خواهد بود.

سخن سردبیر

سید محمد هادی عرفانیان تهرانی

زیستگاه فقط تکه‌ای از خاک، جنگلی دورافتاده یا تالابی خاموش نیست، شریان زنده‌ای است که هر نبضِ آن، ضربان تداوم نسل‌ها را رقم می‌زند. تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری در خلأ شکل نگرفته، بلکه در بستر امن و به هم پیوسته همین زیستگاه‌هاست که معنا می‌یابد. دست‌اندازی، جزیره‌ای شدن و تخریب این پناهگاه‌های طبیعی، قطع تدریجی رشته‌های حیاتی است که در نهایت به خود ما می‌رسد.

در این شماره، نگاه‌مان را به عمق زیستگاه‌ها دوخته ایم، از شکنندگی اکوسیستم‌های تالابی تا راه‌کارهای احیای کریدورهای زیستی. پرونده پیش رو، دعوتی است به بازنگری رابطه توسعه با طبیعت، تا به یاد آوریم حفاظت از زیستگاه‌ها پیش‌نیاز بقای انسان است، نه انتخابی تشریفاتی.

زیستگاه؛ فراتر از یک سرپناه

برای ما انسان‌ها «خانه» امن‌ترین نقطه دنیاست؛ جایی که نیازهای اساسی‌مان تأمین می‌شود و در آن آرامش داریم. در دنیای طبیعت نیز، هر موجود زنده‌ای خانه ای دارد که به آن «زیستگاه» می‌گوییم. اما این خانه دقیقاً چیست و چه اجزایی دارد؟ چرا وقتی دیوارِ خانه‌ی جانوران فرو می‌ریزد، امنیت زندگی ما انسان‌ها نیز به خطر می‌افتد؟در این گزارش، کالبد درهم‌شکسته‌ی زیستگاه‌ها و پیوند ناگسستنی سرنوشت حیات‌وحش با امنیت زیستی خودمان را واکاوی می‌کنیم.

زیستگاه چیست؟

زیستگاه «خانه» یک موجود زنده است. همان‌طور که ما برای زندگی به آب، غذا و سرپناه نیاز داریم، جانوران هم برای بقا به محیطی نیاز دارند که این نیازهای اولیه را برایشان فراهم کند. یک زیستگاه سالم، ترکیبی از عوامل زنده (مثل گیاهان و سایر جانوران) و غیرزنده (مثل آب، خاک و اقلیم) است که اجازه می‌دهد یک گونه بتواند رشد کند، تولیدمثل کند و از خطرات محیطی مثل شکارچیان یا شرایط سخت آب‌وهوایی در امان بماند.

چرا سرنوشت انسان به زیستگاه گره خورده است؟

شاید تصور کنید حفاظت از زیستگاه تنها وظیفه متخصصان است، اما حقیقت این است که همه موجودات زنده در یک خانه مشترک زندگی می‌کنند و آسیب به بخشی از این خانه، فروریختن کل سقف است. حیات ما به آب پاک، هوای سالم و خاک بارور وابسته است و تخریب طبیعت، امنیت غذایی و سلامت جسمی ما را به خطر می‌اندازد؛ از این رو، حفظ این بستر حیاتی در واقع سرمایه گذاری برای بقا، رفاه و آینده‌ی خود انسان است.

۵ رکن یک زیستگاه سالم

- آب: دسترسی به منابع آبی پایدار.
- غذا: تنوع منابع غذایی برای رشد و انرژی.
- پناهگاه: محلی برای استراحت و در امان ماندن از عوامل جوی.
- امنیت: محیطی که در آن جانور بتواند از دشمنان طبیعی خود در امان بماند.
- پیوستگی: اتصال زیستگاه‌ها به یکدیگر؛ چرا که جانوران برای مهاجرت و جستجوی غذا نیاز به جاده‌های سبز و بدون مانع دارند.

زیستگاه، تنها یک مکان نیست
نبض تپنده‌ی حیات است که اگر از کار بیفتد،
خانه‌ی ما نیز فرو می‌ریزد.

زیستگاه؛ فراتر از یک سرپناه

پرستو براهوئی

ایران، سرزمین هزارچهره‌ی زیستی

ایران به واسطه وسعت جغرافیایی و تفاوت‌های اقلیمی، فراتر از یک کشور، کلکسیونی از اکوسیستم‌های متنوع است. از جنگل‌های هیرکانی در شمال تا بیابان‌های مرکزی و سواحل جنوب، هر منطقه امضای زیستی مخصوص به خود را دارد. این تنوع نه‌تنها یک سرمایه طبیعی، بلکه پشتوانه امنیت زیستی کشور ماست. اما آیا می‌توان برای این‌همه گوناگونی، نسخه‌ای واحد برای حفاظت پیچید؟

جنگل‌ها: ریه‌های تنفس ایران

جنگل‌های «هیرکانی» با قدمت میلیونی و جنگل‌های «زاگرس» به عنوان ستون فقرات تنوع جانوری، ارزشمندترین زیستگاه‌های ایران هستند. حضور گونه‌هایی همچون پلنگ و خرس، گواهی بر سلامت این اکوسیستم‌هاست. با این حال، توسعه بی‌رویه جاده‌ها و شهرنشینی، این گنجینه‌ها را به تکه‌هایی کوچک و ناپیوسته تبدیل کرده است.

تالاب‌ها و رودخانه‌ها: نبض‌های حیات

این زیستگاه‌ها بستر اصلیِ حیات آبزیان و پرندگان مهاجرند. طبق گزارش‌های رسمی، سلامت این مناطق مستقیماً با امنیت زیستی ما گره خورده است. متأسفانه، دخالت‌های انسانی در مسیر جریان آب، تالاب‌ها را به نقاطی شکننده تبدیل کرده که کوچکترین تنشی، کل زنجیره غذایی آن‌ها را متلاشی می‌کند.

کوهستان و بیابان: قلمرو سازگاران

رشته‌کوه‌های البرز و زاگرس نه تنها زیستگاه‌های منحصربه‌فردی هستند، بلکه به عنوان «موانع طبیعی» یا «مسیرهای حرکتی» در شکل‌گیری تنوع گونه‌ای ایران نقش داشته‌اند. در مقابل، بیابان‌ها با تصور «خالی بودن»، اشتباه درک شده‌اند؛ این مناطق خانه گونه‌هایی هستند که با سخت‌ترین شرایط کم‌آبی سازگار شده‌اند و نادیده گرفتن ارزش آن‌ها، خطری بزرگ برای تنوع زیستی کشور است.

پهنه‌های دریایی

دسترسی به دریای خزر در شمال و خلیج‌فارس و دریای عمان در جنوب، تنوعی بی‌نظیر به ما بخشیده است. این پهنه‌ها نه تنها سکوتگاه گونه‌های کمیاب آبزی هستند، بلکه معیشت جوامع محلی نیز به پایداری آن‌ها وابسته است.

درس بزرگی که باید بگیریم

- تهدیدهای طبیعت ایران یکسان نیستند؛ پس حفاظت از آن هم نمی‌تواند یکشکل باشد.
- بررسی این زیستگاه‌ها نشان می‌دهد که «یک نسخه برای همه» کارساز نیست.
- در حالی که در جنگل‌ها، «جاده‌سازی» دشمن شماره یک است، در تالاب‌ها «مدیریت منابع آب» اولویت دارد
- در بیابان‌ها «توسعه بی‌رویه کشاورزی» فشار اصلی را وارد می‌کند.

حفاظت هوشمندانه، یعنی شناخت تهدیدِ خاصِ هر زیستگاه و تجویز راهکارِ متناسب با همان بوم.

ایران، بوم‌نقشی است از هزار رنگ؛ از رقص سبز جنگل تا سکوت سپید قله‌ها و تپش طلایی کویر. در هر گام، قصه‌ای از بقا نهفته است که حفظش، حفظ هستی ماست.

ایران؛ سرزمین هزار چهره‌ی زیستی

تیناطباطبائی

کشف رود، زیستگاهی در تقلا برای بقا

کشف رود برای مشهد فراتر از یک نقشه جغرافیایی یا مسیر عبور آب است، این رودخانه یک فضای زنده و پویاست که حیات، خاک، کشاورزی و سلامت شهروندان به آن گره خورده است. با این حال سال‌هاست این شریان حیاتی تحت فشارهای انسانی و پساب‌های صنعتی قرار دارد.

رودخانه، فقط یک مسیر نیست

رودخانه‌ها تپنده‌ترین کانون‌های تنوع زیستی‌اند، از گیاهان آبزی و ماهیان تا پرندگان مهاجر. بر پایه معیارهای IUCN، رودخانه یک شبکه پیوسته طبیعی است. وقتی از کشف رود سخن می‌گوییم، نگاه ما نباید تنها به جریان آب محدود شود، حاشیه رودخانه و پوشش گیاهی آن، مرزی حیاتی میان آب و خشکی است که وظیفه فیلتراسیون طبیعی آلاینده‌ها و تعدیل اقلیم خرد را بر عهده دارد. تخریب این پهنه، صرفاً تغییر چهره منطقه نیست، بلکه نابودی ریه و فیلتر زیستی بومی است.

میراث آب، تأملی بر زنجیره‌ی زیستی در کشف رود

مطالعات علمی در حوضه آبریز کشف رود، نشان‌دهنده لزوم توجه ویژه به توازن بوم شناختی این منطقه است. یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که حضور فلزات سنگین (نظیر سرب، آرسنیک، کادمیوم و جیوه) در منابع آبی و خاک‌های کشاورزی، نیازمند پایش های مستمر است. با توجه به اهمیت سلامت محصولات زراعی، درک دقیق این زنجیره انتقال، گامی ضروری برای ارتقای سلامت زیست‌بوم و امنیت غذایی محسوب می‌شود.

دیدگاه متخصصین

- مهندس احسان ضرابی (مدیر کشف‌رود در جهاد کشاورزی):

بسیاری از مواد خطرناک نظیر «سیانور و کروم» حاصل فعالیت کارگاه های آبکاری و چرمشهر است که در نهایت از کشف رود سر درمی آورند.

- محمد درویش (فعال محیط‌زیست):

این رودخانه اکنون به «مسیر عبور فاضلاب» تبدیل شده؛ در حالی که با مدیریت صحیح سیلاب‌ها، می‌توان از آن به عنوان فرصتی برای تغذیه آبخوان‌های دشت مشهد استفاده کرد.

احیای کشف رود «یک‌شبه» ممکن نیست، اما مسیری مشخص دارد:

- کنترل ورودی‌ها:

جلوگیری قاطع از تخلیه فاضلاب خام و ساماندهی تانکرهای لجن‌کش

- تکمیل تصفیه‌خانه‌ها:

مدیریت فاضلاب به عنوان بخشی از برنامه «مدیریت کم‌آبی» مشهد

- حفظ حریم:

آزادسازی بستر رودخانه و جلوگیری از تغییر کاربری برای بازگشت حیات وحش.

کشف‌رود، تنها یک بستر خاکی و گذرگاه آب نیست؛ آینه‌ی تمام نمای رفتار ما با زیست‌بوم خراسان است. احیای این شاهرگ حیاتی، بازگشت نبض زندگی به کالبد دشت مشهد خواهد بود.

کشف رود زیستگاهی در تقلا برای بقا

ستایش حاجی نژاد

زیستگاه بیمار، انسان بیمار زنجیره‌ای گسست‌ناپذیر

بحران‌های محیط‌زیستی دیگر یک مسئله حاشیه‌ای نیستند، بلکه مستقیماً با سلامت عمومی جوامع گره خورده‌اند. از ورود پساب‌های صنعتی به منابع آبی تا انباشت پسماندها در خاک و آلودگی هوا، ما در حال تخریب زیستگاهی هستیم که حیاتمان به آن وابسته است. سازمان جهانی بهداشت هشدار می‌دهد که بیماری‌های غیرواگیر، بهای سنگین تخریب محیط‌زیست هستند. آیا زمان آن نرسیده است که برای نجات خود، طبیعت را بازیابی کنیم؟

از فاضلاب تا سفره، چرخه خطر

آلودگی آب، خاک و هوا یک پدیده مجزا نیست؛ بلکه زنجیره‌ای به‌هم پیوسته است که در نهایت به سلامت انسان ختم می‌شود. بر اساس گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت (WHO)، مدیریت نادرست زباله‌ها و پساب‌های صنعتی، با آزادسازی مواد شیمیایی خطرناک، منابع آب آشامیدنی را آلوده کرده و زمینه را برای گسترش بیماری‌های واگیر و غیرواگیر فراهم می‌کند. وقتی سموم کشاورزی یا پسماندهای کارخانه‌ها وارد چرخه خاک می‌شوند، از طریق محصولات کشاورزی به سبد غذایی ما بازمی‌گردند.

زیست‌نشاگرها، سنسورهای زنده طبیعت

طبیعت پیش از آنکه دستگاه‌های سنجش مدرن خطر را اعلام کنند، با زبانِ «زیست نشاگرها» هشدار می‌دهد. به‌عنوان نمونه، گلسنگ‌ها به دلیل حساسیت بالا به فلزات سنگین، یکی از مهم‌ترین سنسورهای طبیعی برای سنجش آلودگی هوا هستند. تغییر شکل برگ‌ها یا تغییر رنگ پوشش‌های گیاهی، سیگنال‌هایی است که طبیعت برای اعلام وضعیت قرمز صادر می‌کند.

گیاه‌پالایی، مرهمی بر زخم زمین

در مواجهه با آلودگی، روش‌های پرهزینه و شیمیایی اغلب کارساز نیستند. «گیاه‌پالایی» به عنوان راهکاری سازگار با محیط‌زیست، از گیاهان و میکروارگانیسم‌هایی مانند سیانوباکتری‌ها برای جذب یا خنثی‌سازی آلاینده‌ها استفاده می‌کنند. این روش نه تنها خاک را تصفیه می‌کند، بلکه به احیای زیستی اکوسیستم‌های آسیب‌دیده بدون آسیب رسانی بیشتر کمک می‌کند.

گیاهان آبزی؛ زیست‌نشانگرهای خاموش و پالایشگران طبیعی زیستگاه در برابر ردپای آلودگی

زیستگاه بیمار، انسان بیمار، زنجیره ای گسست ناپذیر

مینا معمورئی

طبیعت‌گردی مسئولانه، سفری برای طبیعت نه علیه آن

گردشگری امروزه به موتور محرک اقتصاد بسیاری از کشورها تبدیل شده، اما روی دیگر این سکه، فشار مضاعف بر طبیعت است. وقتی حضور ما در زیستگاه‌ها از «ظرفیت تحمل» محیط فراتر می‌رود، سفر به جای «فرصت»، به «تهدید» تبدیل می‌شود. طبیعت‌گردی مسئولانه نه یک انتخاب، بلکه تنها راه برای تداوم لذت از سفر در سال‌های آینده است؛ سفری که در آن، حفظ زیست‌بوم اولویت اول است.

تله‌ی ظرفیت تحمل، وقتی طبیعت خسته می‌شود

گردشگری به شدت به محیط زیست وابسته است، اما این وابستگی یک «تله» است. اگر میزان بهره‌برداری از منابع (از آب و پوشش گیاهی گرفته تا سکوت و آرامش زیستگاه) از ظرفیت طبیعی آن منطقه فراتر رود، اکوسیستم دچار فروپاشی می‌شود. توسعه بی‌برنامه و هجوم گردشگران، نه تنها جذابیت‌های مقصد را نابود می‌کند، بلکه فرسایش مسیرها، آلودگی آب‌ها و کاهش توان بازسازی طبیعت را به همراه دارد.

ردپای ما، فراتر از زباله‌ها

آسیب به طبیعت همیشه آشکار نیست. رها کردن زباله، تخریب پوشش گیاهی با عبور از مسیرهای غیرمجاز، و تخلیه پساب‌ها، تنها بخشی از ماجراست. بخش پنهانِ آسیب، «مزاحمت برای حیات‌وحش» است؛ سر و صدایی که چرخه زندگی جانوران را مختل می‌کند یا ساخت‌وسازهایی که بدون توجه به اقلیم منطقه، چهره طبیعی زیستگاه را برای همیشه تغییر می‌دهند. وقتی ما امکانات گردشگری را بدون توجه به ویژگی‌های محیطی ایجاد می‌کنیم، در واقع «میزبانیِ مخرب» را ترویج می‌دهیم.

اکوتوریسم؛ فراتر از یک بازدید ساده

طبیعت‌گردی مسئولانه بر کاهش آسیب تأکید دارد، در حالی که اکوتوریسم فراتر رفته و بر حفاظت فعال، آموزش ارزش‌های زیستی و سهیم کردن جوامع محلی در منافع گردشگری متمرکز است.

۸ اصل طلایی حضور مسئولانه در طبیعت

۱. حداقل اثر: ردپایی از خود به جا نگذارید.

۲. حفاظت: سپر امن زیستگاه‌های گیاهی و جانوری باشید.

۳. آگاهی: قبل از سفر، ارزش‌های طبیعی مقصد را بشناسید.

۴. بهینه‌سازی: مصرف منابع را به حداقل برسانید.

۵. ظرفیت‌سنجی: اگر منطقه شلوغ است، مقصد دیگری انتخاب کنید.

۶. حمایت از محلی‌ها: منافع سفر شما باید به ساکنان همان منطقه برسد.

۷. احترام فرهنگی: به ارزش‌های جوامع میزبان احترام بگذارید.

۸. مشارکت: در فعالیت‌های حفاظتی (مثل پاکسازی یا آموزش) مشارکت کنید.

طبیعت امانت است، مسئولانه سفر کنیم با احترام به سکوت و زیست‌بوم، بدون برجا گذاشتن هیچ اثری جز خاطره

طبیعت‌گردی مسئولانه، سفری برای طبیعت نه علیه آن

سونیا کشوری

سبک زندگی ما، پیوندی پنهان با سرنوشت زیستگاه‌ها

هر خریدی که انجام می‌دهیم، ردی در طبیعت باقی می‌گذارد از قطع درختان برای تولید کاغذ تا آلودگی اقیانوس‌ها با پلاستیک. بیش از ۷۰ درصد تأثیرات محیط‌زیستی خانوارها ناشی از مصرف غذا، مسکن و حمل‌ونقل است و این یعنی انتخاب‌های روزمره ما، مستقیماً سرنوشت زیستگاه‌ها را رقم می‌زند.

پسماند، میراث ناخواسته امروز

سالانه ۱۱ میلیون تن پلاستیک وارد اقیانوس‌ها می‌شود، رقمی که تا سال ۲۰۴۰ سه‌برابر خواهد شد. این چرخه‌ی مخرب از پسماندهای ما آغاز شده و با ورود به زنجیره غذایی، زیستگاه‌های آبی را به مرز فروپاشی می‌رساند.

آب و انرژی، صرفه‌جویی به مثابه حفاظت

هر قطره آبی که هدر می‌رود، فشاری مضاعف بر رودها و تالاب‌هاست. برداشت بی‌رویه از منابع برای مصارف خانگی، زیستگاه‌ها را به خشکی می‌کشاند. صرفه‌جویی، تنها یک توصیه اخلاقی نیست؛ بلکه ضرورتی حیاتی برای بقای اکوسیستم‌هایی است که روزگاری پناهگاه پرندگان مهاجر بودند.

خرید مسئولانه رأی روزانه ما در بازار

با هر خرید، به آینده زمین رأی می‌دهیم. طی دهه گذشته، میلیون‌ها هکتار جنگل برای تولید کالاهایی مانند روغن نخل، کاغذ و مبلمان از بین رفته است. خرید مسئولانه یعنی پرسیدن از منشأ کالا و انتخاب محصولاتی با گواهی تجارت عادلانه یا جنگل‌داری پایدار (FSC) انتخابی که بازار را به سوی تولید سبزتر هدایت می‌کند.

۵ اقدام ساده برای کاهش ردپای محیط‌زیستی

۱. مصرف بر اساس نیاز: پیش از خرید بپرسید: آیا واقعاً به آن نیاز دارم؟

۲. حذف پلاستیک: کیسه پارچه‌ای و بطری شیشه‌ای را جایگزین کنید.

۳. مدیریت انرژی: دوش کوتاه‌تر و خاموش کردن وسایل برقی غیرضروری.

۴. دقت در منشأ: انتخاب برندهایی با گواهی پایداری و حامی محیط‌زیست.

۵. نه به قاچاق: از خرید هرگونه محصول یا حیوان وحشی خودداری کنید.

از میز کار تا عمق جنگل، ردپای اکولوژیک ما، فراتر از آن چیزی است که تصور می‌کنیم

سبک زندگی ما، پیوندی پنهان با سرنوشت زیستگاه‌ها

شهرزاد سلطان پور

دفترچه کاشفان کوچک، من نگهبان طبیعتم!

طبیعت زنده از انتهای پنجره اتاق ما شروع می‌شود، از گنجشک‌های روی سیم برق تا مورچه‌های پرکار باغچه. پژوهش‌ها نشان می‌دهند مسئولیت‌پذیری محیط‌زیستی در بزرگسالی، از لمس و کشف مستقیم طبیعت در کودکی شکل می‌گیرد. این راهنما به شما یاد می‌دهد چگونه با یک دفترچه ساده و چشمانی دقیق، نگهبان رسمی زیستگاه محله‌تان باشید.

گام‌های کاشف طبیعت

۱. بیداری حواس، فراتر از صفحه نمایش

- شناخت زمین با لمس زبری پوست درختان، بوییدن خاک باران‌خورده و شنیدن آواز باد آغاز می‌شود. کاشف واقعی با این دو پرسش آغاز می‌کند:
  کدام جانداران این درخت را خانه خود کرده‌اند و چرا؟
  چه رازی زیر خاک یا میان برگ‌های خشک پنهان است؟

۲. حضور نامرئی؛ قانون احترام به آشیانه‌ها

- حیوانات، همسایه‌های محتاط ما هستند. قوانین کاشف بااخلاق:
  تماشا و ثبت عکس فقط از فاصله امن و در سکوت کامل.
  دست نزدن به تار عنکبوت، آشیانه‌ها و برگ‌های سوراخ‌شده، هر نشانه، چرخه حیات یک زیستگاه کوچک است.

۳. تنها ردپای مجاز: ردپای مهربانی

- رد کفش روی خاک با اولین باران پاک می‌شود، اما پلاستیک‌ها دهه‌ها سال می‌مانند. اصل اول کاوش: هیچ زباله‌ای جا نگذار و یک تکه پلاستیک از مسیر بردار.

۴ صفحه طلایی دفترچه کاوشگر

یک دفترچه ساده بردارید، نام آن را بگذارید «طبیعت محله ما» و این ۴ صفحه را پر کنید:

- برگ گیاهان: ثبت طرح برگ با مداد، رنگ گل و نام درختی که دیدید.
- برگ پرندگان: رنگ پرها، ریتم آواز، فرم منقار و نحوه پرواز.
- برگ ریزجانداران: حشرات، بندپایان، مسیر حرکت و نقش آن‌ها در گرده‌افشانی یا پاکسازی خاک.
- برگ پاسداری: ثبت نقاط آلوده محله و برنامه‌ریزی یک پاکسازی خانوادگی در پایان هفته.

دفترچه کاشفان کوچک، من نگهبان طبیعتم!

ایمان شریعتی

چه کسانی باید از زیستگاه‌ها حفاظت کنند؟

حفاظت از زیستگاه، وظیفه‌ای فراتر از سازمان محیط‌زیست و نیازمند زنجیره‌ای از مشارکت شهروندی تا نظارت حاکمیتی است. در این گزارش ضمن واکاوی نقش نهادها، ۵ مطالبه روشن برای نجات زیست‌بوم‌های کشور ارائه شده است.

جوامع محلی، خط مقدم حفاظت

پایداری حفاظت در گرو مشارکت بومیان است، همان‌طور که همیاری کشاورزان بوکانی، جمعیت «میش‌مرغ» را ۳۰ % افزایش داد و نقش دامداران میانکاله در دیده بانی حریق، قدرت «مناطق حفاظت‌شده مردمی» را اثبات کرد.

دانشگاه و پژوهش، قطب‌نمای تصمیم‌گیری

حفاظت بدون علم کور است؛ چنان‌که جاده‌سازی و توسعه شهری غیراصولی تا ۱۰ % از یکپارچگی و کیفیت زیستگاه‌ها کاسته است. داده‌های پژوهشی باید پیش‌شرط هر پروژه عمرانی باشند.

دولت و نظارت، ضرورت ضمانت اجرایی

ارزیابی اثرات زیست‌محیطی (EIA) باید ابزاری بازدارنده باشد، نه تشریفاتی. همچنین تعمیم مناطق حفاظت‌شده مشارکتی به سراسر کشور، گامی ضروری برای نهادهای اجرایی است.

رسانه و مطالبه‌گری

رسانه‌ها با مستندسازی چالش‌هایی نظیر آلودگی کشف‌رود، پل پیوند علم با مطالبه عمومی هستند تا پاسخگویی نهادها را به یک اصل تبدیل کنند.

۵ مطالبه روشن برای نجات زیستگاه‌ها

۱. ضمانت اجرایی EIA: توقف قطعی پروژه‌های فاقد پیوست معتبر محیط‌زیستی.

۲. توسعه قرق‌های مردمی: واگذاری حفاظت زیستگاه‌ها به جوامع بومی آموزش‌دیده.

۳. شفافیت داده‌ها: دسترسی آزاد عموم و پژوهشگران به داده‌های پایش آب، خاک و هوا.

۴. صندوق معیشت جایگزین: ایجاد اشتغال پایدار و اکوتوریسم برای جوامع محلی متأثر از طرح‌های حفاظتی.

۵. نهادینه‌سازی در آموزش: گنجاندن مفاهیم کاربردی حفاظت از زیستگاه در کتب درسی مدارس.

تخریب یکپارچگی زیستگاه، بهای سنگین جاده‌سازی‌های غیر اصولی

چه کسانی باید از زیستگاه‌ها حفاظت کنند؟

دانیال بزرگمهر

زمین، امانتی است برای فردا؛
صدایی باشیم برای پاسداری از نبض حیات.

در شماره آینده زیست‌آوا (آبان ۱۴۰۵) خواهید خواند:

پرونده ویژه ۲ آبان: «روز جهانی مبارزه با تغییرات اقلیمی»

- ردپای اقلیم در خشکییدگی تالاب‌ها و فرونشست زمین
- راهکارهای بومی برای تاب‌آوری زیست‌بوم‌های ایران

ماهنامه تخصصی محیط‌زیست «زیست‌آوا»

صاحب‌امتیاز: انجمن سفیران زیست‌بوم پارس

وب‌سایت: www.zistaavaa.ir

info@zistaavaa.ir | zistaavaanews@gmail.com

ارتباط با تحریریه: ۰۹۱۵۷۲۷۷۰۷۹

zistaavaa.ir